

CRISIS IN ARGENTINIË

Het bankroet van een model

Argentinië sleepte zich al vier jaar door een recessie, maar maakt vandaag een nooit geziene economische crisis door. Eind 2001, begin 2002 braken er overal hongeropstanden uit. De betogers trokken met potten en pannen de straat op, schreeuwden hun woede uit op de Plaza de Mayo, voor het Hooggerechtshof in de hoofdstad Buenos Aires. Op enkele dagen tijd volgden vijf presidenten elkaar op. Wat boekdelen spreekt over het vertrouwen van de Argentijnen in hun politieke klasse. Argentinië zit op dit ogenblik met een buitenlandse schuld van 142 miljard dollar. Hoe is een destijds welvarend land in dit moeras verzeild geraakt? Het heeft alles te maken met het neoliberal model dat de Argentijnen werd opgelegd door internationale instellingen als het IMF (Internationaal Monetair Fonds), met corruptie en massale zwendelpraktijken. Over de oorzaken van de Argentijnse crisis hadden wij een gesprek met Arnaud Zacharie, onderzoeker bij het Comité voor de Opheffing van de Derde Wereldsschulden (1).

"In het begin van de twintigste eeuw was Argentinië de derde economische macht in de wereld," zegt Arnaud Zacharie. "Het was een echt eldorado in de jaren '20. Als gevolg van de krach in Wall Street in 1929 kondigden veertien Latijns-Amerikaanse landen een moratorium af op de terugbetaling van de interesten op hun buitenlandse schuld. Argentinië is een van de zeldzame landen van het continent dat zijn schuld blijft afbetalen. In 1956 gaat Buenos Aires als eerste bij de 'Club van Parijs' onderhandelen met zijn schuldeisers over mogelijke oplossingen voor de terugbetaling van de buitenlandse schuld.

Op het ogenblik dat generaal Jorge Videla de macht grijpt (1976-1981) is de buitenlandse schuld relatief gering : 8 miljard dollar. In 1976 kent het IMF Argentinië een lening toe. In de jaren '70 bekleedt het IMF eigenlijk een zwakke positie, omdat zijn leningen een stuk duurder zijn dan die van de privé banken, die over te veel petrodollars beschikken. De banken wenden zich tot de Derde Wereld – en meer bepaald tot Latijns-Amerika – om deze overschotten te recyclen. De lening die Videla van het IMF ontvangt is voor de banken een symbool : Argentinië is een potentieel eldorado, want het geniet het vertrouwen van deze belangrijke internationale instelling. Gevolg : de banken storten zich op Argentinië."

Structurele aanpassing

"Onder de Videladictatuur vervijfvoudigt de schuldenlast. In 1983 bedraagt die al 45 miljard dollar. Als de radicalen onder Raul Alfonsín aan de macht komen (1983-1989), wordt een wet op de straffeloosheid goedgekeurd. Alfonsín zet de schulden van het Argentijnse bedrijfsleven om in staatsschulden, die worden afgelost met het

geld van de belastingbetaler. De nieuwe Argentijnse regering slaagt er niet in het land, dat geteisterd wordt door corruptie en inflatie, een nieuw elan te geven. Daarop leggen de Wereldbank en het IMF de Argentijnen een reeks structurele aanpassingsprogramma's op. Het begint met een drastische devaluatie van de nationale munt. De schulden worden op grote schaal in dollar omgezet. En door de devaluatie rijzen de kosten van de invoer de pan uit. Zoals elders in Latijns-Amerika, galoppeert de inflatie naar recordhoogten. Ook op dit vlak is Argentinië een schoolvoorbeeld : in 1989 bedraagt de inflatie er 4900%. De middenklassen verpauperen, er komen hongeropstanden.

In 1989 komen Carlos Menem en de peronisten aan de macht. Domingo Cavallo, de voormalige directeur van de Centrale Bank, wordt minister van Economische Zaken. Om uit het dal te geraken grijpt hij naar de neoliberale paardenremedies : massale privatiseringen, ondermeer in de petroleumsector (iets wat Mexico bijvoorbeeld altijd zal weigeren). In het midden van de jaren '90 worden 40% van de Argentijnse bedrijven en 90% van de banken aan het buitenlands kapitaal verkocht. Dat brengt het land enkele tientallen miljarden dollar op. Menem wordt er inmiddels van beschuldigd een deel van dit geld te hebben verduisterd. Cavallo voert daarop ook de pariteit in tussen de peso en de dollar. Twee jaar later is de inflatie gestopt. Maar de Argentijnse munt is veel te sterk voor een land dat moet exporteren om zijn schulden af te betalen. Het begrotingstekort neemt drastisch toe. Met de muntpariteit stromen de buitenlandse investeerders toe, want ze zijn zeker van winsten in dollar. Het tekort op de handelsbalans wordt door deze aanvoer van buitenlands kapitaal aangevuld. Tot in 1995 beleeft Argentinië zijn 'mirakel'. Op drie jaar tijd stijgt de groei met 25%."

Vlucht vooruit

"Maar in 1995 heeft de Mexicaanse crisis ernstige gevolgen voor Argentinië en de rest van het continent. De val is onvermijdelijk. In 1996 stijgt de dollarkoers fors ten opzichte van de andere munteenheden. De peso is aan de dollar gekoppeld, waardoor het deficit nog toeneemt. Fernando de la Rúa neemt het staatsroer over in 1999, maar dat verandert absoluut niets. De reddingsplannen van het IMF lopen gewoon door : de tekorten stijgen zienderogen en de bezuinigingspolitiek slaat overal toe. Lonen worden niet meer uitbetaald, pensioenen niet meer uitgekeerd. De sector van de banken en de pensioenfondsen klappt in elkaar. De staat steekt zich nog dieper in de schulden. Argentinië verstikt. De norm van 0% begrotingstekort wordt opgelegd. De wedden van de ambtenaren dalen in de zomer 2001 in één klap met 13%. De overheid bevriest de bankdeposito's. De schatkist is leeg, de sociale voorzieningen één puinhoop."

Slecht beheer en kapitaalvlucht

"De Argentijnse schuldenlast en de huidige crisis vinden ook hun oorsprong in een aantal duistere zaakjes. In 1982 spant de Argentijnse journalist Alejandro Olmos een gerechtelijke procedure in, die 18 jaar zal aanslepen. Hij heeft lucht gekregen van een belangrijke verduisteringszaak. In juli 2000 velt de Argentijnse federale rechtbank een vonnis van 195 schokkende pagina's. Daarin wordt het mechanisme blootgelegd, dat aan de basis ligt van de torenhoge buitenlandse schuld: verspilling en verduistering, waarbij de junta van Videla, het IMF, de privé banken uit het Noorden en de Amerikaanse Federal Reserve (nationale bank) betrokken zijn.

Toen het IMF in 1976 een lening toekende aan de Argentijnse dictatuur, zond het meteen een adviseur voor buitenlandse financieringen. Zijn raadgevingen hadden zware gevolgen. De Amerikaanse centrale bank staat in direct contact met de Argentijnse Nationale Bank en staat borg voor de Amerikaanse banken, die vrolijk investeren in Argentinië en het regime inwijden in de laatste snufjes van de financiële spijttechnologie. Dat is trouwens een algemeen verschijnsel in de Derde Wereld. Als er sprake is van massale verduistering van overheidsgeld, wijst men eerst de regeringen met de vinger, maar meestal worden ze van buitenaf geholpen om op grote schaal te sjoemelen via fiscale paradijzen, stromannen en postbusbedrijven. In deze operaties zijn de banken overigens de grootste begunstigers. De media hebben het vaak over corrupte regeringsleiders, maar vergeten meestal te melden dat er achter hen een netwerk schuilgaat van omkopers, die meestal volslagen straffeloos te werk gaan. Uit een belangrijke studie over de Amerikaanse en Europese investeringen in Argentinië voor de periode 1992-2000 blijkt dat voor elke dollar die door buitenlanders wordt geïnvesteerd, 80 dollarcent ogenblikkelijk weer terugvloeit naar het buitenland onder de vorm van winst, royalties of dividenden. Daardoor graaft de privé sector een put, die door de openbare sector moet worden gevuld."

Met potten en pannen tegen de crisis.

Foto: Tineke D'haese

"Binnen het IMF is er dit ogenblik dan ook een debat aan de gang om tot een bevrozing van de aflossing van de schulden te komen voor lidstaten, die deze schuldenlast niet langer aankunnen. De nieuwe nummer twee van het IMF, Anne Krueger, pleit voor de oprichting van een beschermingssysteem tegen het bankroet van staten, naar het model van de Amerikaanse wetgeving inzake faillissementen (2). Als dit debat tot resultaten leidt, zou dit in ieder geval een stap vooruit betekenen."

Opstanden

"De huidige Argentijnse volksbeweging geeft blijk van een indrukwekkende democratische maturiteit. De betogers steunen deze keer de peronisten noch de radicalen en de generaals houden zich op de achtergrond. De betogingen grijpen telkens opnieuw plaats voor het

Hooggerechtshof in Buenos Aires. De Argentijnen laten zich niets meer wijs maken: voor de devaluatie en nadat de bankdeposito's werden bevroren bleven de hoge magistraten hun kapitaal naar de Verenigde Staten versluizen. De betogers eisen de benoeming van een nieuwe magistratuur, eisen democratische verkiezingen en de opheffing van de buitenlandse schulden. Elk vertrouwen in de politieke klasse is verdwenen. Na vier jaar zware recessie zullen er jaren nodig zijn om het land herop te bouwen. Inmiddels is er moratorium afgekondigd op de enorme buitenlandse schuld. Maar de liberalisering, de privatiseringen en de terugbetalingen zullen onverminderd

doorgaan. Men kiest voor de vlucht vooruit. Binnen twee jaar komen er nieuwe verkiezingen. Het is echter tijd om na te denken over echte democratie. En echte oplossingen moeten nog worden bedacht."

Fabrice Kada

- (1) Zie het dossier Argentinië op de website van Codewes: <http://users.skynet.be/cadtm>
- (2) Faut-il mettre les Etats en faillite?, Le Monde, 18 februari 2002.